

DVIDEŠIMT PENKTASIS JONO BASANAVIČIAUS PREMIJOS LAUREATAS

2008 metų lapkričio 21 dieną Lietuvos nacionalinio muziejaus salėje profesorius Stasiui Skrodeniui iškilmingai buvo įteikta Jono Basanavičiaus premija. Šis garbingas valstybinis apdovanojimas, įsteigtas 1992 metais, skiriamas kasmet Lietuvoje ir užsienyje gyvenantiems lietuviams už išskirtinius nuopelnus puoselėjant ir tiriant lietuvių tradicinę kultūrą. Stasys Skrodenis tapo dvidešimt penktuoju premijos laureatu. Savo darbų, kurie idealiai atitinka premijos turinį, svarumu profesorius nurungė ne vieną visuomenei gerai žinomą kandidatą, rekomenduotą žinomų asmenų ar solidžių institucijų.

Tiesa, atsižvelgiant į vieną iš premijos skyrimo formalųjų kriterijų, labiau norima sutelkti dėmesį į kandidato pastarųjų penkerių metų veiklą. Ši nuostata aktyviai ir nuoširdžiai tradicinės kultūros labai besidarbuojančiam asmeniui nėra kliūtis. Stasio Skrodenio vien jau XXI šimtmetyje publikotų darbų sąrašas, atrodytų, puikiausiai leidžia vainikuoti net kelias dešimtis metų trukusią nuoseklią ir kryptingą veiklą tradicinės kultūros ir lituanistikos srityse: dauguma šių darbų užbaigia bei papildo ilgai brandintus tyrinėjimus, išryškina ir realizuoja puoselėtus sumanymus.

Metų pradžioje gražią 70-mečio sukaktį atšventusio Stasio Skrodenio įvairiopa veikla gerai pažįstama tiek margai humanitarinių mokslų bendruomenei, atstovaujamai folkloristų, etnologų, literatūrologų, kalbininkų, Vilniaus pedagoginio universiteto studentų daugelio laidų, tiek toliau nuo mokslo bei stu-

Jono Basanavičiaus premija pagerbtas
folkloristas Stasys Skrodenis
Gedimino Savickio (ELTA) nuotrauka

dijų centrų gyvenantiems profesoriaus kraštiečiams, bendramoksliams. Ko gero, folkloras visada buvo ir tebėra pagrindinė profesinės veiklos ašis, paties premijos laureato žodžiais tariant, lydinti jį nuo mažų dienų. Vaikystėje išgyventas tradicinės kultūros artumas ilgainiui peraugo į kryptingas folklorinio paveldo studijas. Prieš keturiolika metų profesoriaus vardą gavusio Stasio Skrodenio mokslinės karjeros ankstyviausiąjį etapą žymi 1968 metais tuometiniame Lietuvių kalbos ir literatūros institute apginta disertacija *Lietuvių kalendorinių apeigų tautosaka*, kuria buvo atiduota

duoklė senajam tradicinės kultūros sluoksniui. Tarp šios, deja, savo laiku nepublikuotos studijos ir 2005 metais pasirodžiusios knygos *Folkloras ir folklorizmas*, apžvelgiančios jau iš klasikinio folkloro išsirutuliojusius ir šiandieninėje masinėje kultūroje paplitusius reiškinius, yra ilgas, nuoseklus ir produktyvus tautosakininko darbas: nuo 1966-ųjų renkant tradicinį žodinių paveldą įvairiuose Lietuvos regionuose, rengiant metodinę medžiagą tautosakos rinkėjams, nuo 1973-ųjų dėstant lietuvių tautosakos ir kitus kursus Vilniaus pedagoginio universiteto studentams, rengiant studentų tautosakines ekspedicijas ir tvarkant jų surinktą medžiagą, vadovaujant bei oponuojant filologijos krypties folkloro šakos disertacijoms, nuolat rašant spaudoje aktualiais tautosakos klausimais.

Stasys Skrodenis – vienas iš nedaugelio mokslininkų, šiandien aktyviai besidarbuojančių lietuvių folkloristikos istoriografijos srityje. Jau neminint daugybės mažesnės apimtys straipsnių, gvildenančių ir aktualinančių konkrečius tautosakos mokslo faktus bei reiškinius, pakartotinio priminimo verti į lietuvių folkloristikos diskursą gražinti Aukusti Roberto Niemio *Lituanistiniai raštai: Lyginamieji dainų tyrinėjimai* (1996). Folkloristikos raidos apžvalga bei vertinimą palengvina profesorius parengtos kitos solidžios publikacijos: Juozo Baldžiaus *Rinktiniai raštai* (2005), Zenono Slaviūno *Raštų* dvitomis (2006, 2007), Antano Mockaus *Broliai Juškos: Lietuvių liaudies dainų rinkėjai ir leidėjai* (2003).

Nuolatiniai vertimai iš suomių kalbos įveda suomiškai neskaitančią auditoriją į šios šalies mokslinių tyrimų sferą, leidžia prisiliesti prie mūsų netolimų kaimynų moderniojo ir klasikinio kultūrinio konteksto. Kalbos igūdžiai kartu su finougrų istorijos, kultūros pažinimu inspiravo studiją *Baltai ir jų šiaurės kaimynai: Lietuvių-estų-suomių senieji kultūriniai-folkloriniai ryšiai* (1989), kuri 1992 metais buvo apginta kaip habilituoto daktaro disertacija. Ryškus polinkis prie istoriografijos davė įspūdingų rezultatų dirbant įvairiuose Suomijos archyvuose. Ten profesoriui pavyko aptikti ir paviešinti įvairių lituanistinę medžiagą, visų pirma susijusių su suomių Lietuvoje

rinkta tautosaka ir jos tyrimais. Neginčytina, jog tai, kad galime pasinaudoti kultūriniais ir moksliniais ryšiais tarp Lietuvos ir Suomijos, yra nemažas ir Stasio Skrodenio nuopelnas.

Mokslinių interesų įvairovė ir aktyvi pedagoginė veikla skatina profesorių palaikyti nuolatinį ryšį su daugeliu kolegų humanitarų, besidarbuojančių įvairiose Lietuvos institucijose. Tvirti saitai susiformavo tarp Stasio Skrodenio ir Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto, kuriame ir prasidėjo jo, kaip mokslininko folkloristo, kelias. Šiandien šis bendravimas skleidžiasi bendruose darbuose ir projektuose, sulaukiant profesionalių patarimų, ieškant tiesos diskusijose, pasidžiaugiant vieni kitų darbais ir laimėjimais. Nekyla abejonių, kad didžiuosimės vieni kitų veikla bei sumanymais puoselėjant folklorinę kultūrą ir ateityje.

Jurgita Ūsaitytė

XXIV ESEM KONFERENCIJA. MUZIKOS TRADICIJOS TOTALITARINĖSE SISTEMOSE

2008 m. rugsėjo 17–21 d. Varšuvoje įvyko tarptautinės etnomuzikologų organizacijos ESEM (*European Seminar in Ethnomusicology*) XXIV konferencija, kurios svarbiausia tema buvo įvairių muzikos žanrų gyvavimas totalitarinėse sistemose: jų kitimas, naujų funkcijų ir prasmų įgijimas, prisitaikymas prie politinių ir socialinių sąlygų. Taip pat buvo naujai pažvelgta į etnomuzikologijos ištakas – lyginamosios muzikologijos vartotą terminologiją ir metodologiją, buvo nušviesti ir etnomuzikologiniams tyrimams taikomi pagalbiniai, iš kitų mokslų perimti metodai (pranešimą šia tema skaitė dr. Rytis Ambrazevičius). Kadangi pirmoji tema buvo nagrinėjama plačiausiai, pranešimuose kalbėta apie sudėtingas muzikos stiliaus ir socialinio konteksto sąsajas, netikėtas ir sunkiai paaiškinamas muzikos konotacijas, norėtusi šiuos pranešimus aptarti kiek smulkiau.

Pirmajame konferencijos posėdyje buvo priminta, jog daugelis jos dalyvių totalitarines

visuomenės pažįsta ne iš knygų, bet yra jose gyvenę. Ižanginį pranešimą skaičiusi lenkų etnomuzikologė Anna Czekanowska prisiminė vaikystėje matytus okupacijos vaizdus ir pirmuosius savo mokslinio darbo dešimtmečius. 1949–1956 m. folkloro ekspedicijose dalyvavusi, o vėliau Vidurinės Azijos tautų muzika susidomėjusi mokslininkė pripažino, kad patirti išpūdžiai smarkiai paveikė jos tiriamos muzikos suvokimą ir vertinimą.

Rusijos mokslininkė Galina Syčenko teigė, kad septynis dešimtmečius jos šalyje gyvavusi totalitarinė sistema buvo draskoma prieštaravimų. Tradicinės vertybės vargiai galėjo būti išlaikomos siekiant sukurti naują visuomenę, – kaip suderinti tradiciją ir revoliuciją? Paradoksiškai skambėjo tarybinio meno apibrėžimas „nacionalinis savo forma, socialistinis savo turiniu“, sunkiai įgyvendinami buvo ir daugelis partijos nutarimų. Tarybiniais metais liaudies dainos buvo lyg ir puoselėjamos, iškeltos į sceną, transliuojamos per radiją ir televiziją, tačiau tuo pat metu buvo ir draudžiamos, naikinamos. Liaudis dainavo, herojinio epo tradicijas turėjusios Sibiro tautos įprastomis metaforomis aukštino didįjį vadą Leniną ar Staliną, tačiau su šamanizmu susijusios šių tautų dainos ir žinios buvo visiškai išnaikintos. Uzbekijos ir Kazachijos liaudies tradicijų pokyčius aptarusios Anna Plachova ir Saule Utegalijeva kaip blogiausius sovietmečio reiškinius paminėjo tautinių mažumų muzikos ignoravimą ir dirbtinį didžiųjų tautų tradicijų brukimą.

Klausantis pranešimų aiškėjo, kad „socialistinei revoliucijai atvertus naują istorijos puslapį“, vieni muzikos žanrai prisitaikė prie sistemos, kiti gyvavo už jos ribų. Lenkijoje nebuvo kuriamos džiugios dainos apie tarybinį gyvenimą, tačiau čia nedžiūvo kita liaudies kūrybos versmė – kaimo mokytojai, vargonininkai, kiti pamaldūs žmonės kūrė nuoširdžias giesmes Mergelei Marijai. Pasak krikščioniškųjų tradicijų tyrinėtojo Jaceko Jackowskio, valdžiai uždraudus tikintiesiems lankyti Dievo Motinos paveikslą Jasna Guroje, buvo sugalvota, kad stebuklingas paveikslas pats galįs ateiti pas žmones. Kaimuose vykdavo procesijos, kurių dalyviai nešdavo šventojo paveikslą kopiją, meldavosi, gie-

dodavo giesmes. Jokie draudimai negalėjo nuslopinti šios lenkų visuomenės pamaldumo ir kultūrinio pasipriešinimo išraiškos.

Daugelis pranešėjų pastebėjo populiarių muzikos stilių ir žanrų mimikriją. Apie fašistinės diktatūros Italijoje metais kurtas dainas kalbėjusios Serenos Facci nuomone, „naujo“ turinio dainoms dažniausiai buvo pritaikomos žmonėms žinomų stilių melodijos. Gražus ir doras darbininko gyvenimas – mažame namelyje laukianti šeima, ant stalo garuojanti sriuba – buvo apdainuojama neapolietišku dainų ir tango melodijomis, darbui fabrike vaizduoti pritaikytas čarlstono ritmas. Dar iš XIX a. atėję ir su industrializacija bei miesto kultūros formavimusi susiję žanrai dažnai prisitaikydavo prie konjunktūros ir virsdavo „tarybiniais“ taip pat ir kitose Europos šalyse. Pasak Maciejaus Kierzkowskio, tokia žanro raida buvo būdinga Lenkijos pučiamųjų orkestrų muzikai. Geležinkelininkų, gaisrininkų ar šachtininkų orkestrus pakeitė tarybinių įmonių darbuotojų kolektyvai, grodavę paraduose, minėjimuose, partinių veikėjų laidotuvėse. Vėliau pučiamųjų orkestrų populiarumas smuko; tik atsikračius sovietinių sąsajų orkestrų vėl gausėjo ir pamažu grįžo muzikavimo džiaugsmas.

Kai kada sovietmečiu skambėjusios muzikos pasiilgstama, apie tokį reiškinį – sugrįžtančias šeštojo dešimtmečio dainas ir su ilgesiu prisimenamas to meto madas – buvo kalbama Austės Nakienės pranešime. Nagrinėjant šių dainų muziką ir poeziją, galima išvelgti tarybiniam menui būdingų bruožų (didžiųjų statybų šlovinimas, teigiami herojai) ir tik atšilimo dešimtmečiui būdingo pramogiškumo, kūrybiškumo blyksnių (laisvės, jūros įvaizdžiai). Klausytojams buvo įdomu, kodėl šioms dainoms būdingi Lotynų Amerikos ritmai, kaip jie pateko į lietuvišką pramoginę muziką? Pranešėjos nuomone, rumbos, sambos ar bosanovos ritmai buvo priimtini, nes draugiškų Pietų Amerikos šalių muzika buvo suvokiama kaip sava, todėl nedraudžiama, tuo tarpu iš priešiškos Šiaurės Amerikos kilęs rokas ir džiazas atrodė pavojingi, dėl to šie muzikos stiliai buvo draudžiami.

Skaudžią temą – dviejose totalitarinėse sistemose gyvenusios Rytų Vokietijos visu-

menės muzikos sąsajas su šiomis sistemomis – ryžosi paliesti Britta Sweers. Ji taip pat atkreipė dėmesį į polinkį romantizuoti praeitį. Mokslininkės tirtose jaunimo grupių dainose juntamas liūdesys (neonacistai dabar prisidengę liūdesio kaukėmis), melancholiškame roke prasiveržia ir netoleruotinos nacistinės pažiūros, ir kelių kartų patirtos psichologinės nuoskaudos. Kita vokiečių mokslininkė, Ingrid Bertleff, kalbėjo apie savitą Vietname gyvavusį lėlių teatrą ant vandens, kuris vos neišnyko dramatiškų socialinių pokyčių ir Vietnamo karo (ten vadinamo Amerikos karu) laikotarpiu.

Gaila, kad po pranešimų nebuvo surengta įvairių tautų patirtį ir skirtingų tyrėjų požiūrius apibendrinanti diskusija, kurioje būtų pamėginta išsiaiškinti, ką etnomuzikologijai duoda tokie tyrimai, kuo jie aktualūs šiandien. Netikėtai daug medžiagos apmąstymams apie muzikos gyvavimą ekstremaliomis sąlygomis davė svarbiausias konferencijos pranešimas – ESEM įkūrėjo Johno Blackingo atminimui skirta paskaita. Šįkart ją skaitė žymus italų etnomuzikologas Giovanni Giuriati. Pranešėjas įtikinamai atskleidė, jog nereikia nė socialistinės revoliucijos, užtenka popkultūros antplūdžio, kad tradicija būtų nušluota. Keletą dešimtmečių stebėjęs karnavalus Italijos miesteliuose ir sekęs laipsnišką tradicijos kitimą – instrumentų, dermių ir melodijų kaitą, mokslininkas buvo šokiruotas vietoj tradicinės, vietinių muzikantų lydimos eisenos išvydęs pramogų ištroškusių minią, siaučiančią pagal iš garsiakalbių sklindančią muziką. G. Giuriati teigimu, muzikos stiliaus ir socialinio konteksto sąsajų tyrinėjimas yra svarbiausias etnomuzikologijos uždavinys. Tiek istorinių kataklizmų, tiek „greitėjančių gyvenimo pokyčių“ akivaizdoje labai svarbi ir etnomuzikologų pilietinė pozicija. Jie turi kritiškai vertinti dabarties įvykius ir atkreipti tradicijas gerbiančios visuomenės dėmesį į kultūros pramonės, kaimo turizmo plėtros ir kitų veiksmų veikiamą tradicijų „atnaujinimą“.

Austė Nakienė

JUNGTINIS FOLKLORISTŲ SEMINARAS ESTIJOJE

2006 metais Lietuvių literatūros ir tautosakos institute lankėsi grupė estų folkloristų iš Estijos literatūros muziejaus (Tartu), surengusi lietuvių mokslininkams seminarą apie šiuolaikinius estų folkloro tyrimus. Tada iš arčiau susipažinome su šiaurės kaimynų moksline veikla, galėjome palyginti ir savo darbus: ar atitinka jų kryptis šiuolaikinės folkloristikos tendencijas, į kokią veiklą mums reikėtų labiau orientuotis.

Užmegzti tarptautiniai ryšiai plėtojami toliau, kolegoms iš Estijos pakvietus mus prisidėti prie jungtinio seminaro. Šių metų rugsėjo pabaigoje grupė Instituto folkloristų išvyko atsakomojo vizito. Seminarą „Tradicijos ir inovacijos šiuolaikinėje visuomenėje II“ surengė Tartu universiteto Estų ir lyginamosios folkloristikos katedra bei Estų literatūros muziejus. Renginio tikslas buvo lietuvių ir estų folkloristus supažindinti su teorinėmis ir taikomosiomis mokslo tendencijomis šių šalių folkloristikoje.

Trumpai apžvelgsime seminare gvildintas temas. Pradėsime nuo kolegų estų pranešimų. Garsaus estų paremiologo Arvo Krikmanno pranešimas buvo skirtas Pabaltijo finougrų patarlių geografiniam pasiskirstymui. Jame aptarti vidiniai ryšiai tarp Pabaltijo finų patarlių, jų paralelės, tarpusavio įtakos. Profesorius pateikė daug lyginamosios medžiagos iš estų, rusų, latvių, vokiečių, švedų patarlių, pranešimą gausiai iliustruodamas kartografinė medžiaga, įdomiais pastebėjimais ir apibendrinimais.

Estų kolegės Anneli Baran folkloristinis tyrimas skirtas jaunimo kalbai. Pranešime mokslininkė pristatė medžiagą, kurią Estų literatūros muziejus gavo 2007 metų pavasarį surengęs grandiozinę mokinių folkloro rinkimo kampaniją. Į šią veiklą buvo įtraukta 2800 mokinių (10–18 metų) iš 71 mokyklos. Jie gavo klausimynus ir turėjo užrašyti įvairias juokavimų formas: sąmojingus atsakymus, pokalbius (taip pat ir iš televizijos reklamų), posakius, patarlių parodijas. Gauta medžiaga nepatvirtino estų lingvistų būgštavimų, kad internetinis bendravimas gerokai nuskurdina

kalbą. Pasirodė, kad dauguma estų jaunimo vartojamų posakių priklauso nacionaliniam kultūros paveldui. Žinoma, globalizacijos įtaka irgi jaučiama.

Mare Kõiva, Liisa Vesik, Piret Voolaid bendrame pranešime pateikė išvalgas, susijusias su folkloro duomenų bazėmis ir skaitmeninio problemomis, archyvavimu, medžiagos užrašymu ir jos perkėlimu į duomenų bazines, pritaikytas įvairių interesų žmonėms. Suskaitmeninta medžiaga naudojama etnobotanikoje, etnoastronomijoje, etnomedicinoje, etnoveterinarijoje, etnomuzikologijoje, mitologijos, kalbos, liaudies choreografijos, kalendoriaus, archeologijos tyrimuose ir kt. Taip pat ji yra svarbus istorijos ir kultūros istorijos šaltinis įvairių profesijų žmonėms (rašytojams, menininkams, kultūros veikėjams, mokytojams, asmenims, dirbantiems turizmo pramonėje, ir kt.).

Temine įvairove pasižymėjo ir Lietuvos folkloristų pranešimai. Daiva Vaitkevičienė pristatė lietuvių žodinių užkalbėjimų tradiciją: aptarė būdingus šių užkalbėjimų bruožus, jų sąsajas su lietuvių žodine magija. Didžiausią užkalbėjimų dalį sudaro trumpi tekstai, turintys prašymo, liepimo, grasinimo, noro, prašymo ir kitokias formas. Svarbus lietuvių užkalbėjimų bruožas – aktyvus užkalbėtojo vaidmuo: būtent užkalbėtojas yra kovotojas su liga ar kita problema. Tik keliuose užkalbėjimų tipuose kreipiamasi į Dievą, šventuosius ar pagonių dievybes. Išskiriamos dvi pagrindinės magijos tradicijos: 1) slaptoji užkalbėjimų tradicija ir 2) pagoniškos (ar krikščioniškos) maldos ir ritualiniai tekstai.

Dalia Zaikauskienė gilinasi į lietuvių patarlių ir antipatarlių raidos tendencijas. Keičiantis socialinėms ir kultūrinėms sąlygoms, kinta ir patarlių vartoseną. Lyginant senąsias patarles su šiuolaikinėmis, pastebima kaitos tendencijų: išplėstų ir kontrastingų versijų radimasis, humoro vaidmens didėjimas, vaizdų demetaforizacijos procesas, priešingos patarlių reikšmės pasireiškimas, semantinio lauko plėtimasis. Pats būdingiausias šiuolaikinių patarlių modernėjimo bruožas yra vadinamųjų antipatarlių atsiradimas.

Povilas Krikščionas kalbėjo apie grandinių / laimės laiškų tradiciskumą ir naujoviš-

kumą. Autorius grindė mintį, kad tautosakos archyve sukaupia ir iš spaudos surinkta šio žanro medžiaga byloja ne apie kokybinį šuolį, o greičiau apie tokios medžiagos rinkimo spragas. Kaip tik tai ir esanti didelė kliūtis, norint tirti šių kūrinių raidą.

Dovilė Kulakauskienė atkreipė dėmesį į Lietuvoje dar menkai plėtotą vizualinės antropologijos kryptį. Jos pranešimo tema buvo skirta vaiko piešiniui aptarti, pristatyta trumpa vaikų piešinių tema „Dvasinis ir maginis vaikystės pasaulis“ analizė. Pasirodo, vizualioji informacija gali būti analizuojama visiškai taip pat, kaip ir žodinė. Piešdami vaikai lengviau išreiškia savo vidinius išgyvenimus, o tokiuose piešiniuose atsispindintys grafiniai ženklai gali būti traktuojami kaip archetipiniai.

Aušra Žičkienė supažindino su ką tik išėjusiu kalendorinių dainų tomu (*Lietuvių liaudies dainynas*, [t.] XX: *Kalendorinių apeigų dainos*, [kn.] 1: *Advento-Kalėdų dainos*, Vilnius, 2007). Pasak autorės, šiose dainose atsispindi žanriniai ir melodikos kaitos procesai įvairiuose Lietuvos regionuose. Kadangi šie kūriniai užrašyti beveik prieš 200 metų, todėl nesunkiai susekamos jų melodijų kitimo tendencijos: nuo seniausių klasikinių melodijų klogo iki laipsniško jų modernizavimo, profesionalios klasikinės muzikos įtakų ir galiausiai tradicinių melodijų pakeitimo naujomis.

Bronė Stundžienė pasidalijo pastarųjų penkerių metų lauko tyrimų Žemaitijoje ir Dzūkijoje patirtimi. Nors ekspedicijose teberandama ir tradicinio folkloro, tačiau jau laikas suprasti, kad reikia persiorientuoti prie modernųjų lauko tyrimų teorijų ir metodologijų, nuo folkloro kūrinių – prie asmens, kuris jį kuria ir platina. Vis daugiau užrašoma naujų folkloro rūšių ir įvairių saviraiškos formų, pavyzdžiui, tokių kaip gyvenimo istorijos, požiūris į pasaulį ir istorinę aplinką. Kyla klausimas: kas tokiuose pasisakymuose yra folkloras, o kas ne?

Rūta Žarskienė vaizdžiai supažindino su Lietuvių tautosakos archyvo kolekcijomis, išsamiai papasakojo apie jau šimtmetį skaičiuojančią jo istoriją ir nuolatinį turtingumą, sukauptos medžiagos tvarkymo ypatumus. Ypač svarbus įvykis archyvo veikloje – XX a.

pabaigoje pradėti medžiagos skaitmeninimo darbai. Jie prasidėjo nuo garso duomenų bazių kūrimo, o vėliau imtos skenuoti nuotraukos ir rankraščiai.

Antra viešnagės diena buvo skirta ekskursijai po Estijos šventvietes. Archeologas Tõno Jonuks mums aprodė šiaurės rytuose esančias šventvietes, istorijos paminklus, kartu pateikdamas daug su šių vietovių istorija ir senovės žmonių pasaulėžiūra susijusių žinių.

Trečią viešnagės dieną apsilankėme Estų literatūros muziejuje ir susipažinome su čia dirbančiais folkloristais ir jų atliekamais darbais. Įdomią ekskursiją po Folkloro archyvą surengė jo vadovas Ergo-Hartas Västrikas. Vėliau viešėjome Tartu universiteto Folkloristikos katedroje, tenai su mumis maloniai bendravo jos vadovas Ülo Valkas.

Kelionė paliko daug malonių įspūdžių. Ypač šiltos buvo neformalaus bendravimo akimirkos, jų metu jautėme bičiulių estų geranoriškumą ir išskirtinį dėmesį. Jie mums padovanojo savo naujausių folkloristikos veikalų, gerokai praturtinsiančių Instituto biblioteką. Itin džiugu, kad šiuos ryšius rengiamasi sutvirtinti instituciniu lygiu – nutarta pasirašyti bendradarbiavimo sutartį tarp Estijos ir Lietuvos mokslo įstaigų.

Už šią puikiai surengtą ir sklandžiai įvykusių kelionę esame dėkingi Sakytinės tautosakos skyriaus vadovei dr. Daivai Vaitkevičienei.

Jūratė Šlekonytė

FENOMENOLOGIJA RUDENĖJANČIOJE PRAHOJE

Į rudenėjančią Prahą šių metų rugsėjo 28–spalio 2 dienomis pakvietė penktoji Rytų ir Centrinės Europos fenomenologijos konferencija „Kūniškumas ir paveiktumas“ (*Corporeity and Affectivity*). Konferencijos renginiai vyko Čekijos Respublikos mokslo akademijoje, Prahos prancūzų kultūros institute, Karlo universiteto Filosofijos ir meno fakultete. Konferenciją surengė Karlo universiteto Humanitarinis fakultetas. Tai seniausias, 1348 metais įkurtas Čekijos universitetas, šiuo metu turin-

tis 17 fakultetų. Jų pasiskirstymas mus kiek stebina: humanitariniams mokslams skirti trys teologijos fakultetai, taip pat yra Filosofijos ir meno, Edukologijos bei visų jauniausias Humanitarinis fakultetas. Humanistinės disciplinos pastarajame fakultete įsuktos apie antropologinę, pas mus dažnai pamirštamą, ašį. Tarp šio fakulteto vadovų – du filosofai fenomenologai: Karlas Novotny (Prahos konferencijos *spiritus movens*) ir Janas Sokolas. Beje, čekai turėjo ir visame pasaulyje žinomą fenomenologą Janą Patočką (1907–1977), kurio knyga *Eretiški esė apie istorijos filosofiją* yra išversta ir į lietuvių kalbą.

Idėja rengti Rytų ir Centrinės Europos fenomenologijos konferencijas kilo suvokus, kad ši Europos dalis yra uždaresnė ir čia gyvenantys žmonės dažnai nežino ar nepažįsta vieni kitų. Fenomenologijos organizacijų organizacijos įkūrėjas Lesteris Emtree (jis, beje, šių metų rugsėjį viešėjo mūsų šalyje ir skaitė paskaitą apie iš Lietuvos kilusį fenomenologą Aroną Gurvičių) energingai palaike ir tebepalaiko mintį, kad būtina susitikti, pažinti vieniems kitų veidus, išgirsti balsus. Šios konferencijos vyksta Rytų ir Centrinėje Europoje, bet yra atviros viso pasaulio fenomenologams.

Šių metų konferencija nuo ankstesnių skyrėsi visų pirma mastais: tai buvo vienas iš per pasaulį banga besiritančių renginių, skirtų prancūzų fenomenologo Maurice'o Merleau-Ponty (1908–1961) šimtosioms gimimo metinėms. Apie 80 pranešėjų rinkosi iš viso pasaulio – nuo Japonijos ir Kinijos iki Jungtinių Amerikos Valstijų ir Kanados. Kviestiniais lektoriais rengėjai kvietė žymiausius, vienaip ar kitaip su M. Merleau-Ponty filosofija susijusius fenomenologus. Į konferenciją atvyko Aleksejus Černiakovas iš Sankt Peterburgo, Davidas Carras iš Atlantos, Michaelis Staudiglas ir Silvia Stoller iš Vienos, Shaunas Gallagheris iš Floridos, Jamesas Menschas iš Kanados Naujosios Škotijos, Mauro Carbone iš Milano, Mylène Botbol-Baum iš Leuveno, Kwok-Ying Lau iš Honkongo, Pierre'as Rodrigo iš Dijono, Claude'as Lefort'as iš Paryžiaus.

Konferencijos temą – *kūniškumas ir paveiktumas* – galima laikyti pagrindine Mer-

leau-Ponty tema. Nors, tiesą pasakius, kūnas filosofui yra ne tiek atskira tema, kiek plotmė, kurioje jis išplėtoja rūpimus klausimus – juslinio suvokimo, prasmės, intencionalumo, sąmonės. Merleau-Ponty atskleidžia kūną kaip jusliškai suvokiantį, o juslinį suvokimą kaip visos žmogaus veiklos pagrindą. Kūnas tampa buvimo pasaulyje būdu. Su Merleau-Ponty filosofija kūnas liaujasi buvęs kliuviniu mūsų būčiai ir tampa jos steigėju. Merleau-Ponty išryškina egzistencinę kūno prasmę ir reabilituoja jutimiškumą. *Paveiktumas* yra jusliškumo forma ir kartu galimybė būti veikiamam. Ši sąvoka išryškina, kaip kūno sfera apima tai, kas susiję su mumis, bet nėra mūsų padaryta. Būti kūnu – tai būti paveiktam ir išstatytam tam, kas vyksta aplinkui. Konferencijos sekcijos atskleidė, kaip šie svarbiausi Merleau-Ponty terminai funkcionuoja šių dienų filosofijos ir istorijos, politikos, etikos, psichologijos, psichoanalizės, kalbos, meno, pažinimo mokslų sąjungose.

Ką labai glaustai būtų galima pasakyti apie stilistines pranešimų tendencijas? Fenomenologai, kaip visada, uoliai kritikuoja vieni kitus dėl „filologijos“, taip vadindami stovėjimą vienoje vietoje, užsidarymą pasakytame, parašytame tekste. Merleau-Ponty, minint Edmundo Husserlio gimimo šimtmetį 1959 metais, rašė apie tikrųjų autoritetų išdavystę, suteikdamas šiam žodžiui pozityvią reikšmę. Negalime kartoti didžiųjų praeities darbų, turime juos išduoti dėl jų gyvavimo. Fenomenologijai reikalinga gyva dabartis. Ji siekia įtraukti skirtingas sritis (potencialiai – ir folkloristiką), atidengti šių dienų patirties dinamiką, vengia pradėti ir baigti žodžiais, ypač svetimais. Šis siekis ne visada pildosi, bet pati intencija verta dėmesio.

Emfatišką santykį su Merleau-Ponty ir Husserliu užmezgė ir praturtino koncertas, kuriame skambėjo šių dviejų filosofų mėgtų kompozitorių kūriniai.

Konferencijai buvo sukurtas ir funkcionalus tinklalapis (<http://www.merleau-ponty-prague08.cz/>). Jos dalyviai galėjo pradėti pažintį pasiskaitydami apie vieni kitų interesus, veiklos sritis ar net pačius pranešimus. Tinklalapį po konferencijos rengiamasi atnaujinti išstisus metus.

Šeštoji Rytų ir Centrinės Europos fenomenologijos konferencija kitąmet vyks Vilniuje, o ją rengs Europos humanitarinis universitetas.

Giedrė Šmitienė

TARPTAUTINĖ KONFERENCIJA KLAIPĖDOS UNIVERSITETE

Šių metų spalio 8–12 dienomis Klaipėdos universitete įvyko tarptautinė mokslinė konferencija „Žirgas ir žmogus Europos senovėje (pasaulėžiūra, laidojimo papročiai, karyba ir kasdieninis gyvenimas)“. Ją surengė šio universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas ir Kultūros paveldo departamentas. Konferencijoje pristatyti 34 pranešimai ir vienas autorinis filmas. Pranešimus skaitė mokslininkai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Rusijos, Vokietijos, Švedijos, Suomijos, Norvegijos bei Prancūzijos. Apžvelgtas platus teminis spektras nuo arklio prijaukinimo iki žirgo ir raitelio įvaizdžių. Pranešėjai nagrinėjo tokius aspektus, kaip žirgo ir raitelio apranga laidojimo paminklų duomenimis: Bartoszas Kontny (Varšuvos universitetas, Istorijos institutas) pristatė duomenis apie Pševorsko kultūros kapuose randamus pakinktus, Audronė Bliujienė (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas) ir Donatas Butkus (Kretingos muziejus) pateikė V–VIII amžiaus žirgų kapų ir raitelio aprangos analizę lietuvių ir latvių pakrančių ir žemyninėse teritorijose; žirgas aukojimo ritualuose: Małgorzata Karczewska, Maciejus Karczewskis (Bialystoko universitetas) ir Anna Gręzak (Varšuvos universitetas, Istorijos institutas) nagrinėjo žirgų kapų vaidmenį Bogačiovo kultūroje, Antonija Vilcanė (Latvijos universitetas, Latvijos istorijos institutas) kalbėjo apie žirgo kultą latgalių ir sėlių teritorijose; žirgas kariniame kontekste: Susanne Wilbers-Rost ir Achimas Rostas (Osnabriuko universitetas, Vokietija) aptarė žirgų ir mulų aptaisus, rastus Kalkriese (šiaurės Vokietija), senovės mūšio vietoje, ir kiti. Buvo aptarti tokie specifiniai reiškiniai,

kaip simboliniai žirgų kapai: Lauryno Kurilos (Lietuvos istorijos institutas) pranešimas apie simbolinių žirgų kapų tradiciją rytų Lietuvoje geležies amžiaus laikotarpiu, ir arklio kaukolės kaip statybinės medžiagos panaudojimas: Sonjos Hukantaival (Turku universitetas) pranešimas apie arklių kaukolių įmūrį statiniuose, norint, kad juose būtų geresnė akustika. Pristatyti ir osteologinės medžiagos tyrimų rezultatai: Liina Maldre ir Heidi Luik (Talino istorijos institutas) pateikė archeologinius ir archeozoologinius duomenis apie Estijos arklius vėlyvojo bronzos amžiaus laikotarpiu, Linas Daugnora ir Algis Noreika (Lietuvos veterinarijos akademija) apibūdino šiuolaikinių ir viduramžių arklių kaulų patologijas, Rimantas Jankauskas (Vilniaus universitetas) atskleidė, kaip galima nustatyti jodinėjimo ypatybes Lietuvos geležies amžiaus bioantropologinėje medžiagoje. Atskiroje sesijoje buvo skaitomi etnologinės ir tautosakinės tematikos pranešimai. Aelita Kensingienė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas) aptarė žirgo vaizdinius lietuvių liaudies mįslėse, Rimantas Sliužinskas (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas) – žirgo atspindžius lietuvių liaudies dainų poetiniuose tekstuose, Giedrė Šukytė (Vytauto Didžiojo universitetas) gvildeno žirgo apraiškas pasakojamojoje tradicijoje, Vykinto Vaitkevičiaus (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas) pranešime nušviestas žirgas XIX–XX amžiaus Lietuvos kultūroje. Eugenijaus Jovaišos (Vilniaus pedagoginis universitetas) pademonstruotas filmas konferencijos dalyvius supažindino su Vėluikių kapinyno tyrinėjimais ir jų rezultatais.

Konferencijos darbotvarkę baigė ekskursija po vakarų Lietuvą. Dalyviai aplankė Šaičiuose (Klaipėdos r.) auginamų žemaitukų (ši arklių veislė – viena seniausių Europoje, žinios apie ją siekia VI–VII a.) veislyną, Orvidų sodybą-muziejų, Negarbos piliakalnį bei Ėgliškių (Andulių) ir Palangos archeologinius kompleksus.

Konferencijos pranešimus numatoma skelbti periodiniame leidinyje *Archaeologia Baltica*.

Jurgita Alvarez Romero

MOKSLINĖ FOLKLORO KONFERENCIJA „TAUTOSAKOS RINKĖJO VAIDMUO FOLKLORINĖJE KULTŪROJE“

Spalio 16–17 dienomis Lietuvių literatūros ir tautosakos institute įvyko kasmetinė, šiemet jau šešioliktoji, folkloro konferencija „Tautosakos rinkėjo vaidmuo folklorinėje kultūroje“. Šiuo renginiu pirmiausia siekta įvertinti folkloro rinkėjo statusą ir įtaką įvairioms folklorinės kultūros sritims nuo lietuvių folkloristikos priešaušrio iki mūsų dienų, inicijuoti aktyvesnes mokslines diskusijas, apibendrinti naujausią lauko tyrimų patirtį. Taip pat orientuotasi į lietuvių folkloro fiksavimo, vertinimo ir sklaidos pradinių bei aktyviausių rinkėjų veiklos tyrimus folklorinės kultūros pažinimo ir įvairių jos vertinimo aspektų kontekste, folkloro ekspedicijų rengimo metodologijų, raidos, praktinių patirčių vertinimus, užrašinėtojų individualaus darbo stiliaus įtakos tvarkant bei publikuojant surinktą medžiagą pažinimą. Konferencija skirta žymiam tautosakos rinkėjui profesoriui Norbertui Vėliui, kurio 70-osios gimimo metinės minimos 2008 metais.

Ši konferencija iš anksčiau vykusių bene labiausiai išsiskyrė tarpdiscipliniškumu ir atstovaujama mokslo ir kultūros institucijų gausa: pranešimus skaitė folkloristai, etnologai, istorikai iš Lietuvių literatūros ir tautosakos bei Lietuvos istorijos institutų, Vilniaus universiteto, Vilniaus pedagoginio universiteto, Vytauto Didžiojo universiteto, „Versmės“ leidyklos.

Atidarydamas konferenciją, profesorius Leonardas Sauka pabrėžė jau ne vieną šimtmetį besitęsiančių tautosakos pateikėjo ir užrašinėtojo susitikimų svarbą, minėjo didelę pastarojo įtaką visam tautosakos rinkimo ir tyrinėjimo procesui. Pirmieji du – etnologo Petro Kalniaus bei folkloristės Bronės Stundžienės – pranešimai buvo tiesiogiai skirti N. Vėliaus, kaip Lietuvos etninės kultūros puoselėjimo strategijų kūrėjo ir kaip nepaprastai darbštaus ir kūrybingo tautosakos rinkėjo, veiklai. Pasak P. Kalniaus, pranešime „Etninės kultūros samprata Norberto Vėliaus darbuose“ išsamiai aptarusio termino *etninė kultūra*

atsiradimo ir vartojimo lietuvių kultūroje ir moksle kontekstus, tikėtina, jog N. Vėlius matė galimybę *etninę kultūrą* vartoti siaurąja (*liaudies* arba *tradicinės kultūros* sinonimo) prasme ir plačiąja (visos tautos kultūros) prasme. B. Stundžienė pranešime „Folkloro rinkėjas: profesionalumo ir individualumo dermė“, pasiremdama gausia archyvine medžiaga (autorės susipažinta su dešimtimis N. Vėliaus parengtų folkloro rinkinių, apimančių apie keliasdešimt tūkstančių kūrinių), aptarė profesoriaus tautosakinio darbo specifiką, jo santykį su pateikėjais, individualaus kūrybiškumo įtaką ekspediciniam darbui ir sukauptos medžiagos tvarkymui. Pasak pranešėjos, vėliškasis profesionalaus folkloro rinkėjo paveikslas provokuoja pamąstyti ir apie šių dienų tradicinės kultūros artefaktų rinkėjo misiją.

Konferencijoje nemažai kalbėta ir diskutuota apie folkloro rinkėjų tiriamuosius darbus, įtaką įvairioms tradicinės kultūros tekstų publikacijoms bei spausdintų šaltinių vertinimams. Bronislava Kerbelytė pranešime „Senosios raštijos žinių apie lietuvių mitologiją vertinimo problemos“ kalbėjo apie nuodugnių senųjų lietuvių mitologijos šaltinių tekstologinių tyrimų trūkumą, pabrėžė būtinybę nustatant raštijos fragmentų autentiškumą remtis kuo išsamesniu folkloro reiškinių ypatumų pažinimu. Giedrės Šmitienės pranešime „Tautosakos rinkimo patirtis klasifikuojant ir skelbiant tekstus“ buvo svarstoma, kiek sukauptos tautosakos masyvus tvarkantis tyrėjas veikia savo kuriamas sistemas, kiek jis jaučia ir pabrėžia kiekvieno teksto unikalumą.

Vida Savoniakaitė pranešime „Tyrėjas ir pateikėjas: įtakos etnografijos metodologijoje“ nagrinėjo etnologų ir folkloristų lauko tyrimų metodų bendrumus ir skirtumus, atkreipė dėmesį į vis dažniau pastebimą faktą, jog mokslo aktualijos keičia tyrimų metodologijas. Tarpdiscipliniškumo aktualumui šiuolaikiniuose tradicinės kultūros tyrimuose buvo skirtas ir Vytauto Tumėno pranešimas „Folklorinė kultūra ir tautodailė: konteksto reikšmė“. Pasak pranešėjo, lauko tyrimuose renkant duomenis apie tautodailę būtinas kontekstinis požiūris, apimantis etnografijos bei folkloro sąsajas ir folklorinę kultūrą

apskritai (simboliką, lingvistinius duomenis ir kt.).

Apie liaudies dainų melodijų užrašinėtojų darbą seniau ir dabar kalbėjusi Aušra Žičkienė („XIX–XX a. pradžios melodijos – tautosakos modernėjimo veidrodys“) atkreipė dėmesį, jog senuosiuose spausdintuose dainų šaltiniuose greta klasikinių melodijų aptinkama nemažai ir naujoviškų. Tai rodo, kad ir devynioliktojo šimtmečio dainininkai užrašinėtojams noriai dainavo vėlyvuosius liaudies kūrinius.

Gražina Kadžytė pranešime „Vietos šviesuoliai folklorinėje kultūroje: kunigai – tautosakos rinkėjai ir skleidėjai“ aptarė lietuvių folkloristikos istorijai dariusių įtaką dvasi-ninkų (Motiejaus Valančiaus, Antano Juškos, Prano Bieliausko ir kt.) kultūrinę veiklą.

Konferencijoje perskaityta net keletas pranešimų, tiesiogiai susijusių su ekspedicijų veikla. Lina Būgienė pranešime „Užrašinė-jant gyvenimo pasakojimus: Barčių kaimo istorijos“, pristatydamą Instituto folkloris-tų tyrimus Veisiejų krašte (Lazdijų r.) šįmet vykusiame ekspedicijoje, daugiausia dėmesio skyrė gyvenimo istorijų užrašymui, deta-liai aptarė šių specifinių kūrinių fiksavimo, tvarkymo ir tyrimo metodus bei problemas. Romualdas Apanavičius („Lietuvių etninio instrumentinio muzikavimo 1987–2002 m. ekspedicijos: metodika, rezultatai, patirtis“) pristatė Etnomuzikos instituto (taip pava-dinta visuomeninės organizacijos pagrindais susibūrusi mokslinė draugija) įvairiose Lie-tuvos vietose vykdytas ekspedicijas. Jonas Mardosa pranešime „Etnografinio darbo patirtis: istorijos nuotrupos ir dabarties reali-jos“ problemiškaai aptarė ekspedicijų mieste perspektyvas ir galimybes į šią veiklą įtraukti akademinį jaunimą. Jis taip pat prisiminė profesoriaus N. Vėliaus XX a. aštuntajame dešimtmetyje išsakytą idėją surengti lauko tyrimus Vilniaus Žvėryno mikrorajone. Apie kompleksinių ekspedicijų dalyvių ir tiriamų-jų vietovių gyventojų kultūrinį bendradarbia-vimą kalbėjęs Virginijus Jocys („Ekspedi-cija – ne tik darbas, bet ir kultūrinis įvykis“) pabrėžė poekspedicinio grįžtamojo ryšio tarp užrašinėtojų ir pateikėjų bei jų atstovaujamų bendruomenių išliekamąją vertę. Užbaigda-

mas pirmosios konferencijos dienos darbą, Venantas Mačiekus ne tik skaitė išsamų pranešimą „Vilniaus universiteto kraštotyriminkų ramuvos kompleksinės ekspedicijos: tautosakos rinkimo ir lietuviškojo patriotizmo ugdymo patirtis“, bet ir pasidalijo įspūdingais prisiminimais apie ramuviečių ekspedicijų organizavimo peripetijas sovietinės okupacijos metais.

Leonardas Sauka pranešimą „Kai kurie Jurgio Dovydaičio užrašytos tautosakos savitumai“ paskyrė šio neeilinio užrašinėtojo folklorinio darbo specifikos analizei. Pratešdama išskirtinių folkloro užrašinėtojų veiklos aptarimus, Jurgita Ūsaiytė pranešime „Dar kartą apie Augusto Roberto Niemio folklorinę veiklą Lietuvoje: dzūkiškoji intriga“ atidžiau pažvelgė į šio žymaus suomių mokslininko lietuviškosios kultūrinės veiklos dzūkiškąjį etapą, kai jis aktyviai rinko liaudies dainas pietų Lietuvoje, aptarė R. Niemio ryšius su lietuvių tradicinės kultūros puoselėtojai.

Vita Ivanauskaitė („Folklorinės kultūros metraštininkai ir pilgrimai, arba Keli pastebėjimai apie trečią šimtmetį besitęsiantį *ėjimą per žmones*“) kalbėjo apie galimas dvi folkloro užrašinėtojų kategorijas, atspindinčias rinkėjų amplitudę nuo objektyvaus stebėtojo ir fiksuotojo iki aktyvaus užrašymo situacijų dalyvio.

Antrąją konferencijos dieną pranešėjai ir klausytojai rinkosi į apvalaus stalo diskusiją „Ką ir kaip renkame šiandien“ (ją vedė B. Stundžienė). Buvo aktyviai diskutuota apie šiuolaikinę folklorinės kultūros artefaktų rinkimo ir tyrinėjimų situaciją.

Graži konferencijos pabaigos akcentu tapo Tautosakos rankraštyno darbuotojų surengtas metų tautosakininko apdovanojimas simboliu „Tautosakos medaus“ nominacijos prizų. Šiemet laureatu buvo pripažintas kėdainiškis mokytojas Rytas Tamašauskas.

Konferencijos metu veikė fotografijų paroda. Iš didžiulės Lietuvių tautosakos instituto Tautosakos archyvo fototekos buvo atrinkta ir restauruota kelios dešimtys originalesnių folkloro rinkėjų ir pateikėjų susitikimus ir bendradarbiavimo akimirkas įamžinusių nuotraukų. Nupiešdamas konferencijos pranešėjų ir klausytojų portretus, šią folklorinės kul-

tūros procesų vizualizacijos idėją subtiliai papildė ir išplėtojo renginyje dalyvavęs dailininkas Kęstutis Šiaulytis. Jis bene vienintelis šiuolaikinis Lietuvos menininkas, aktyviai važinėjantis į ekspedicijas įvairiuose mūsų šalies regionuose, savo kūryboje įamžinantis pateikėjų ir užrašinėtojų portretus, buitinę ir gamtiškąją lankomų vietovių aplinką ir pačias folkloro rinkimo situacijas.

Vita Ivanauskaitė

DZŪKIJOS REGIONUI SKIRTA KONFERENCIJA

Šių metų lapkričio 18 dieną Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje įvyko konferencija, kuri apibendrina 2007–2008 metais vykdyto Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo remiamo mokslo projekto „Regioniniai folkloro ir tarmių tyrimai: Dzūkija“ rezultatus. Projektą vykdė Akademija, Lietuvių literatūros ir tautosakos, Lietuvių kalbos bei Matematikos ir informatikos institutai, o jam vadodavo doc. dr. Dalia Urbanavičienė. Konferencijoje buvo perskaityta 13 pranešimų, dalytasi patirtimi, diskutuota. Iš tiesų mokslininkų grupė, nutarusi atkreipti dėmesį į Dzūkiją, dirbo labai trumpai, palyginti su pirmiau vykdytu vakarų Lietuvai skirtu projektu, tad kokių nors itin didelių rezultatų nebuvo siekta. Vis dėlto galima pastebėti, jog projektas rimtai sujungia folkloristų bendruomenę (labai gaila, kad konferencijoje nedalyvavo dialektologai), jo metu išvartytas gana platus tyrimų baras. Itin svarbu, kad buvo finansuojami lauko tyrimai, kuriuose fiksuota šiuolaikinė folkloro padėtis. Šių tyrimų medžiaga rėmėsi dauguma konferencijos pranešėjų, bet kiekvienas joje išžvelgė vis kitokį svarbų aspektą. Tiesa, neliko pamirštas ir daugelio ankstesnių metų įdirbis.

Doc. dr. Bronė Stundžienė („Iš dabartinės dzūkų folklorinės patirties: tęstinumas ir raida“) iškėlė klausimą, rūpintį daugeliui dainuojamosios tautosakos tyrėjų: ką verta fiksuoti šiandien – ar vienu kitu iš tolimiausių atminties kertelių ištrauktu variantu gausinti iki šiol žinomos žanrinės sistemos bazę, ar

mėginti aiškintis dabar vykstančius procesus. Mokslininkės teigimu, folkloras nuo seno dainingumu garsėjusioje Dzūkijoje natūraliai transformuojasi keliomis kryptimis, keisdamas būsenos formas, tačiau išlaikydamas kai kurias esmines išraiškos priemones. Antai išnyko ypatingoji, išskirtinė dzūkų gedėjimo forma – raudos, tačiau jas pakeitė šiuolaikinės, kiekvienam mirusiajam kuriamos sentimentalios giesmės. Klestėte klesti įvairios liaudiškosios literatūros formos – eilėraščiai ir proza. B. Stundžienė mano, kad tokia naujoji savimonės raiška jau šiandien yra verta tautosakininkų dėmesio.

Ta pačia kryptimi – folkloro transformacijos apibrėžčių link – savo tyrimus kreipia ir dr. Vita Ivanauskaitė („Kai Mozė buvo mažas...“: folklorinės dzūkų liaudiškojo pamaldumo transformacijos“), šiuolaikinio kaimo bendruomenėje pastebinti įvairių liaudiškojo pamaldumo formų išraiškų. Jos labai ilgai nesulaukė tautosakininkų žvilgsnio, nors etnologai jau kuris laikas joms skiria nemenką dėmesį. Tai įvairūs naratyvai – sapnai, jų aiškinimai, pasakojimai, spontaniškai gimstantys savoje namų erdvėje prie šventųjų paveikslų, reflektuojant gyvenimo potyrius.

Naujausiais lauko tyrimais remiasi ir instrumentinio muzikavimo tyrėjos dr. Gaila Kirdienė („Tradicinio smuikavimo repertuaras Dzūkijoje“) ir dr. Rūta Žarskienė („Dzūkijos instrumentinis muzikavimas: Veisiejų-Lazdijų kraštas“), tačiau jos abi į šiuolaikinę Dzūkiją žvelgia kaip į kraštą, tebetęsiantį ilgaamžės instrumentinio muzikavimo tradicijas. Dzūkijoje palyginti itin gerai išliko smuikavimo tradicijos, jas tęsia (be abejo, savaip atnaujindama) net ir jaunesnė, po 1960 metų gimusi muzikantų karta, kuri ankstesnių tyrėjų dar nebuvo registruota. Evaldas Vyčinas taip pat nagrinėjo instrumentinių dzūkų muzikavimą („Pietryčių ir pietų dzūkų instrumentinio muzikavimo palyginimas“), tačiau, kitaip nei jo kolegės, į dienos šviesą jis ištraukė prieš trejetą dešimtmečių savo, tada dar nepatyrusio tautosakininko, užrašytą medžiagą, nepelnytai užsigulėjusią archyve, nors tuometinių ekspedicijų užrašai buvo skelbiami ir apibendrinami leidiniuose. Ypatingą tuomet užrašytos muzikos atlikimą,

savitą repertuarą, kalbėtojo nuomone, lėmė tai, kad ir Adutiškis, ir Gervėčiai, ir Dubičiai (ten įrašinėta) buvo kultūriniai, o ilgą laiką – ir politiniai anklavai. Kaip tik tokia padėtis ir lėmė savotišką tradicijų konservaciją.

Fiksuoti senąsias tradicijas atrodo labai prasminga ir Žanetai Svobonaitei („Choreografinio folkloro fiksavimas Dzūkijoje“), apžvelgusiai Gervėčių krašte, Baltarusijoje, taip pat rytiniame Dzūkijos pakrastyje pernai ir šįmet užrašytus šokius, ratelius. Čia išties buvo nufilmuota unikalių kadru, nes juk prieš kelis dešimtmečius dirbusios ekspedicijos te galėjo įrašyti garsą ir ranka aprašyti šokių bei ratelių judesius, tad liko neužfiksuota daugybė niuansų: šokėjų laikysena, žingsneliai, gestikuliacija, šokimo tempo pokyčiai, muzikos ir žingsnelių derinimo savitumai ir kt. Galų gale naujais šokiais buvo papildytas iki šiol žinomo dzūkų šokių repertuaro sąrašas.

Net du pranešėjai atkreipė dėmesį į kalendorinių švenčių dainų transformacijas Dzūkijoje. Prof. dr. Rimantas Sliužinskas („Tradicijos tęstinumas ir inovacijos dzūkų Kalėdų-advento kalendorinėse apeiginėse dainose“) nagrinėjo tris vienos dainininkės iš Alytaus rajono 2007 metais padainuotas dainas. Jose jis išvelgė melodijų niveliaciją ir vis stiprėjančią krikščioniškosios kultūros įtaką, nors ji (tiesa, itin menka) tyrėjų buvo pastebima ir anksčiau, XX a. pradžioje, užrašytose dainose. Doc. dr. Rimantas Astrauskas („Kalendorinių dainų transformacijos Dzūkijoje“) išskyrė tris kalendorinių švenčių dainų transformacijos aspektus: apeigų konteksto, dainų perdavimo būdų pokyčius ir melodijų inovacijas. Jis nagrinėjo Dzūkijoje gyvuojančius senosios kartos kaimo moterų sambūrius, vadinamuosius etnografinius ansamblius, kurių vieni yra tarsi senosios kaimo bendruomenės, kartu pasitikdavusios tiek šventinę, tiek skausmo valandą, tąsa, o kiti jau įgijo netgi taikomąją turistinę funkciją ir visiškai prisitaikė prie šiuolaikinės visuomenės poreikių.

Doc. dr. Daiva Vyčienė („Rytų dzūkai ar rytų aukštaičiai: termino ir muzikinio dialekto problema“) prisiminė daugelį metų esančią, tačiau vis neišsprendžiamą muzikologiniais, etnografiniais ir dialektologiniais duomenimis remiantis nustatomų Lietuvos

etninių regionų ribų nesutapimo problemą. Etnomuzikologai net ir tarp savęs niekada nesutarė, kur baigiasi Dzūkija ir prasideda rytų Aukštaitija. Mokslininkė mano, jog vien muzikinė medžiaga šio klausimo išspręsti nepadės, nes jau prarastas laikas nuodugniai iširti šį kraštą – taip, kaip tai daro dialektologai. Jų patirtį reikėtų itin atidžiai studijuoti.

Entomuzikologinės dialektologijos klausimų temą tęsė konferencijoje pasirodžiusi jauniausios kartos tyrinėtoja, etnomuzikologė, LMTA magistrantė Laura Lukenskienė („Dzūkija – pietvakarių Lietuvos muzikinio dialekto dalis“). Tiesa, jos tyrimai krypta kiek kita linkme. Ji lygina Dzūkijos, Suvalkijos ir Mažosios Lietuvos vėlyvojo monofonijos sluoksnio melodijas ir išvelgia paraleles daugelyje parametrų. Ieškodama paaiškinimo, ji primena, jog visoje šioje teritorijoje susekamas bendras jotvingiškas substratas, galėjęs turėti įtakos melodikai.

Dr. Austė Nakienė („Dzūkų dainavimo tradicijos ir šiuolaikinio folkloro raidos tendencijos“) į Dzūkiją žvelgia vėl kitaip. Ji nebrėžia jokios ribos tarp tradicinio dainavimo ir antrinio folkloro perteikimo scenoje ir nagrinėja tik vieną aspektą: kaip vyksta dainavimo (bet nebūtinai repertuaro) žodinis perdavimas iš kartos į kartą, ir kas kinta, o kas išlieka taip perduodant. Toks tyrimas tapo galimas tik tada, kai susikaupė net kelių kartų garso įrašai, galintys perteikti atlikimo niuansus. Buvo palygintas dainų karaliaus Miko Matkevičiaus, iš jo dainų išmokusios Veronikos Povilionienės ir savo ruožtu jos asmenybės paveiktų Jono Čepulio ir Rasos Bubulytės dueto dainavimas, pateikti šių žmonių pasisakymai apie dainavimo mokymąsi iš lūpų į lūpas, bendravimą su savo „mokytojais“. Iš tiesų toks pranešėjos požiūris nejučiomis tarsi ištirpdo Dzūkiją, dzūkiškąjį dainavimą globalioje didžiojoje scenoje. Joje regime savo šaknimis tikrą dzūkę Veroniką, vilkinčią visus kanonus atitinkantį aukštaitišką XIX a. pabaigos šventinį kostiumą su nuometu ir pintine juosta, šalia jos – tikrą tarptautinę scenos žvaigždę Petrą Vyšniauską su saksofonu (juodviejų muzikiniai projektai tiesiog sudrebino ir išjudino mūsų muzikos pasaulį, sukėlė tikrą „folkloriškumo“ atgi-

mimą). O jauniausios kartos – visai ne dzūkų – Jono ir Rasos kuriamoje popmuzikoje dzūkiškumo jau nėra nė kvapo. Regime tik vienintelę mažytę visus juos jungiančią grandį – mokymąsi, kūrybinio įkvėpimo sėmimąsi vienas iš kito.

Dzūkija kaip neabejotinai tam tikrus bendrus bruožus turintis regionas atsiskleidė doc. dr. D. Urbanavičienės pranešime „Dzūkų choreografinio folkloro ypatumai“. Ji apžvelgė dzūkų šokių, ratelių, žaidimų, apeiginio judesio ypatybes nuo XIX amžiaus, kai buvo užrašyti pirmieji tokio pobūdžio kūriniai, iki pastarųjų metų lauko tyrimų.

Konferenciją užbaigė Matematikos ir informatikos instituto atstovas Evaldas Robertas Ožeraitis („Dzūkų muzikinis folkloras internete“), pristatęs internetinę duomenų bazę, kurioje netrukus bus galima rasti LMTA folkloro, LKI tarmių archyvų medžiagą.

Aušra Žičkienė

TARPTAUTINĖ KONFERENCIJA, SKIRTA VINCUI KUDIRKAI

Šių metų lapkričio 27–28 d. Lietuvos mokslų akademijos salėje įvyko Vinco Kudirkos 150-osioms gimimo metinėms skirta tarptautinė mokslinė konferencija „Vincas Kudirkos veikla ir idėjos XX a.–XXI a. pr. Vidurio Rytų Europos kultūros sklaidoje“. Ją surengė Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Lietuvos mokslų akademija ir Vilniaus universitetas. Tai buvo vienas iš Kudirkos jubiliejinėms metinėms skirtų iškilmingų renginių, kurių programa aprėpė taip pat Kudirkos literatūrinį palikimą ir muziką.

Mokslinės konferencijos tikslas buvo į Kudirkos asmenybę, jo nuveiktus darbus bei kūrybą pažvelgti iš šios dienos gyvenimo ir kultūros pozicijų. Tai išryškino arba naujai atskleidė Kudirką kaip Lietuvos Respublikos, būsimos modernios valstybės, intelektualinių pagrindų kūrėją. Žinoma, šiuos pagrindus klojo ne jis vienas, tačiau iš visų bendražygių Kudirka išsiskyrė nepaprasta dvasine energija, dėl kurios kone visi jo sumanymai įgydavo vienokią ar kitokią konkrečią formą.

Jo rašiniai apie lietuvių tautos savimonę ir įvairius gyvenimo aspektus sunkiomis spaudos draudimo sąlygomis telkė inteligentus vieningam darbui, skleidė liberalias idėjas, kurstė gyvas diskusijas. Kita vertus, panašią veiklą bei idėjų sklaidą matome ir kitų, artimų bei tolimesnių tautų atgimimo ir nacionalinių valstybių kūrimosi laikotarpiu.

Konferencijoje dalyvavo didelis būrys įvairaus amžiaus mokslininkų iš Lietuvos ir užsienio. Per dvi konferencijos dienas buvo perskaityti ir aptarti 24 pranešimai.

Apie Kudirkos idėjų recepciją XX a. Latvijoje kalbėjo dr. E. Eglaja-Kristsonė, o XIX a. – dr. M. Grudulė. Svečias iš Lenkijos dr. R. Okulicz-Kozarynas svarstė, kodėl lietuvių pozityvistas Kudirka vertė lenkų romantikų kūrinius. Kita mokslininkė iš Lenkijos, dr. B. Kalėba, pristatė užmirštą lietuvių lenkų prozininką M. Szołkowskį. Dr. I. Lemeškinas iš Prahos universiteto supažindino su jo atrasta J. Basanavičiaus novele „Tėvai ir vaikai“, sukurta 1916 m., skelbta čekų kalba išleistoje gražiausių pasaulio novelių rinktinėje (noveleje aprašytas tėvo ir sūnaus konfliktas labai artimas Kudirkos istorijai). Dr. T. Scerbyna nagrinėjo *savo* ir *svetimo* archetipus Kudirkos „Viršininkuose“.

Lietuvių pranešimai aprėpė labai įvairius klausimus. Apie Kudirką kaip tautos ir pilietiškumo ugdytoją kalbėjo prof. V. Landsbergis, dr. A. Vaitiekūnienė, dr. R. Skeivys, apie jo liberalizmą kitų tautinių sąjūdžių kontekste – dr. S. Pivoras. Kudirkos kaip lietuvių nacionalinio herojaus bruožus aptarė dr. N. Putinaitė, dr. G. Česnys palygino jo ir J. Basanavičiaus gyvenimą ir kūrybą. Klausimus, susijusius su religija, gvildeno dr. I. Buckley bei prof. R. Koženiauskienė („Šventojo Rašto intertekstų semantika Vinco Kudirkos raštuose“). Prof. A. Kalėdos pranešimas buvo skirtas Kudirkos pažiūrų ideologiniam kontekstui išryškinti: kaip jos keitėsi nuo romantizmo iki pozityvizmo. Dr. A. Vaišnys iškėlė aktualią socialinių konfliktų problematiką Kudirkos publicistikoje.

Kiti pranešimai buvo skirti konkrečioms Kudirkos kūrybos sritims. Dr. A. Martišiūtė-Linartienė aptarė jo literatūros kritiką, dr. E. Klimaitė-Keturakienė – modernią tautinio

atgimimo poeziją, dr. E. Usačiovaitė – poezijos simbolių, dr. J. Bajarūnienė – F. Schillerio dramų vertimus. Dr. V. Bagdonavičius Kudirkos „Tautišką giesmę“ ir Vydūno „Lietuvių giesmę“ aptarė kaip du Lietuvos himno variantus, dr. A. Guobys apžvelgė Kudirkos nuopelnus Lietuvos teatrui.

Du pranešimai buvo skirti muzikos problematikai: dr. J. Bruveris nagrinėjo Kudirkos „Tautiškos giesmės“ kontekstą ir vertinimus, Ž. Ramoškaitė – Kudirkos parengtą harmonizuotų lietuvių liaudies dainų rinkinį „Kanklės“.

Šios konferencijos *spiritus movens* dr. Rimantas Skeivys tvirtai pažadėjo, kad visi pranešimai bus išleisti atskira knyga.

Živilė Ramoškaitė

ŠILALIŠKIŲ KONFERENCIJA

2008 m. gruodžio 12 d. Vilniaus universitete įvyko konferencija „Šilalės krašto XX a. pradžios gegužinių laužų šviesos nutvieksti...“, gerokai išsiskyrusi iš akademinės sostinės erdvės vykstančių kultūros renginių tiek tema, tiek dedikacijų įvairove. Konferencija skirta Šventojo Rašto vertėjo bei tyrinėtojo prelado prof. Antano Rubšio 85-osioms, mitologo ir folkloristo prof. Norberto Vėliaus 70-osioms gimimo metinėms, kartu ir daugybės kitų žymių šilališkių atminimui. Buvo prisimintas ir svarbus Šilalės krašto kultūrai renginys – prieš šimtą metų Šiauduvoje vykusio pirmoji vieša gegužinė, plačiai nuskambėjusi anuomet ir palikusi ryškų pėdsaką pietų Žemaitijos istorijoje.

Konferenciją surengė jungtinės vilniečių ir šilališkių pajėgos: Vilniaus universiteto Filosofijos bei Filologijos fakultetai, Šilalės rajono savivaldybės administracija, Vilniuje veikianti Šilalės kraštiečių draugija. Pasak pagrindinio šio renginio sumanytojo istoriko Virginijaus Jocio, konferencijoje pagerbiamų iškilų kraštiečių kūryba ir mokslinė veikla yra ypač reikšminga šiandieniniam tiek žemaičių, tiek visos Lietuvos ekonominiam ir kultūriniam gyvenimui.

Konferencijoje pranešimus skaitė istorikai, muzikologai, archeologai, gamtininkai,

folkloristai, dailininkai, literatūrologai. Apie prelado A. Rubšio veiklą ir jo palikimą kalbėjo Ingrida Gudauskienė, Kęstutis Dubnikas, Alfonsas Motuzas. Pastarasis, pristatydamas Vytauto Didžiojo universitete saugomą A. Rubšio asmeninį archyvą, daugiau dėmesio skyrė prelado korespondencijai, ypač laiškuose pasitaikantiems gimtųjų Žemaitijos vietų ir tradicijų paminėjimams. Pranešėjo mintis gražiai papildė iš Šiauduvos atvykę giesmininkai, pagiedoję keletą šventų giesmių ir pademonstravę išskirtinę, vien Laukuvos ir Šiauduvos apylinkėms būdingą giedojimo tradiciją. Bronė Stundžienė pranešime „Norbertas Vėlius: iš Laukuvos per Lietuvą“ gražiai susiejo A. Rubšio ir N. Vėliaus kelius iš Žemaitijos į Lietuvą ir už jos ribų. Pasak pranešėjos, A. Rubšiui teko lemtis būti Dievo žodžio misionieriumi, o N. Vėlių galėtume laikyti folklorinio žodžio misionieriumi, pirmiausia lankiusiu savo gimtojo Gulbių kaimo ir jo apylinkių žmones, rinkusiu ir išsaugojusiu jų kūrybą. Išskirtinėms pietų Žemaitijos asmenybėms savo pranešimą skyrė ir Viktorija Daujotytė, pasigilinusi į Dalios Grinkevičiūtės ir Irenos Petkutės gyvenimo vingius ir kūrybą. Vytautas Vitkauskas prisiminė iš Šilalės krašto kilusius žymius kalbininkus.

Konferencijoje daug kalbėta apie pietų Žemaitijos kraštovaizdžio unikalumą. Archeologas Gintautas Zabiela pristatė išskirtinius Šilalės krašto paveldo objektus – piliakalnius ir kūrgrindas. Landšafto tyrinėtoja Filomena Kavoliūtė nuotraukomis ir kartografinė medžiaga gausiai iliustruotame pranešime atkreipė dėmesį, kad būtina ženklinti sparčiai iš vietos gyventojų atminties blėstančias senųjų kapinių, dvarviečių ir kitų kraštovaizdžio segmentų vietas. Dailininkas Kęstutis Šiaulytis kalbėjo apie kultūrinių, istorinių objektų ar įvykių vizualizaciją, dalijosi patirtimi iš Šilalės krašte vykusių ekspedicijų.

Stasys Skrodenis konferencijoje dar kartą priminė Dionizo Poškos Baublių muziejaus istoriją ir aptarė dabartinę šio unikalaus kultūros židinio būklę. Petras Bielskis kalbėjo apie žemaitiškojo klotimo teatro veiklą. Virginijus Jocys išsamiai aptarė minėtos prieš šimtmetį vykusios pirmosios viešos gegužinės Šiauduvoje organizavimo aplinkybes ir

atgarsius Šilalės krašto kultūriniame gyvenime. Apie Šilalės dekanato parapijų bažnyčių varpus pasakojo Povilas Švėrebas. Baigdami konferenciją, Vincas Jurgaitis ir Jonas Gudauskas kalbėjo apie žymių kraštiečių vardų suteikimo švietimo įstaigoms ypatumus ir kultūros renginius, pritraukiančius svečių į įvairias Šilalės rajono vietas.

Konferenciją įvairino turininga kultūrinė programa. Priešpietinėje renginio dalyje buvo galima pasiklausyti Laukuvos N. Vėliaus gimnazijos kanklininkų ansambliuko skambinimo, dainuojamosios poezijos atlikėjas Povilas Girdenis padainavo žemaitiškų dainų, o folkloro ansamblis „Visi“ jau vėlai vakare užbaigė konferencijos programą, pristatydamas naują dvigubą kompaktinę plokštelę „Šilalės krašto dainos“. Konferencijos metu ir po jos Šv. Jonų bažnyčioje ir Vilniaus universitete veikė A. Rubšiui skirta fotografijų paroda, N. Vėliaus knygų ekspozicija bei laukuviško fotomenininko Vaclovo Strauko retrospektyvinė fotografijų paroda.

Vita Ivanauskaitė

2007 METAIS GAUTA RANKRAŠTYNO MEDŽIAGA

Lietuvių tautosakos rankraštyno fondus pernai papildė keturiasdešimt keturi nauji rinkiniai (LTR 7591–7635), juose yra apie 16 tūkstančių tekstų. Pusė visų rinkinių gauta su garso įrašais. Dainuojamosios tautosakos surinkta apie 4000, sakininės tautosakos – 1000, trumpųjų pasakymų (smulkiosios) tautosakos – net 10 500 vienetų. Kitą medžiagą – faktus, įvairių papildomą informaciją – sudaro apie 500 šiemet gautų tekstų.

Kiekvienais metais Lietuvių tautosakos rankraštyną ženkliai praturtina Respublikinio jaunųjų filologų konkurso darbai. Pernai jų gauta dvidešimt penki, dešimt rinkinių pateikta su garso įrašais. Atskirai reikėtų paminėti Radviliškio ir Ukmergės rajonus – iš čia gauta atitinkamai septyni ir penki moksliečių darbai.

Sukaupta nemažai tradicinės tautosakos. Ukmergės „Šilo“ vidurinės mokyklos aštun-

tokės Lauryna Banevičiūtė ir Kristina Steponavičiūtė įrašė į garso kasetes ir iššifravo 112 pasakų („Ukmergės krašto lietuvių liaudies pasakos apie žvėris ir paukščius“, LTR 7635), Radviliškio rajono Grinkiškio Jono Poderio vidurinės mokyklos moksleivė Živilė Jankūnaitė užrašė daugiau kaip šimtą dainų su melodijomis („Kas liko močiutės kraičio skrynioj“, LTR 7612). Nemažai dainų surinko ir Radviliškio rajono Baisogalos vidurinės mokyklos dvyliktokė Martina Dauskurdytė („Dainos – mano gyvenimas“, LTR 7616), Ukmergės rajono Želvos vidurinės mokyklos dešimtokės Justina Bružaitė ir Skirmantė Ramoškaitė („Ukmergės rajono Želvos krašto dainuojamoji tautosaka“, LTR 7617), Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos moksleivės Eglė Kesterytė ir Neringa Mickutė („Tautosakos (dainų) rinkinys“, LTR 7624).

Kaip ir kasmet, moksleiviai itin daug užrašė šiuolaikinės tautosakos. Mėgstama kaupti atminimus (Radviliškio rajono Pociūnėlių pagrindinės mokyklos dešimtokės Gintarės Šulskytės darbas „Ilgam prisiminimui...“: (nuotraukų užrašai)“, LTR 7615), sveikinimus bei užuojautas (Radviliškio Lizdeikos gimnazijos mokinių Tomo Šimkaus ir Justino Janulionio darbas „Sveikinimai ir užuojautos Šiaulių miesto ir apskrities laikraštyje „Šiaulių kraštas“ 2004–2006 m.“, LTR 7619). Ukmergės Dukstynos pagrindinės mokyklos moksleivių Vainos Markauskaitės ir Ievos Stankevičiūtės darbe „Šiuolaikinė tautosaka“ užfiksuota daugiau kaip šimtas naujoviškų priežodžių, patarlių ir mįslių (LTR 7614).

Atskirai minėtinas Kėdainių rajono Akademijos vidurinės mokyklos dvyliktokių Vainos Gailiūnaitės, Eglės Švedaitės ir Monikos Žalakevičiūtės sudarytas rinkinys „Mokinių mokama tautosaka“ (LTR 7622). Jį sudaro beveik septyni tūkstančiai tautosakos vienetų, tai: mokinių žinomi žaidimai, skaičiuotės, mįslės, patarlės bei priežodžiai, greitakalbės, erziniai, atminimai. Kelių metų darbas – Ukmergės „Šilo“ vidurinės mokyklos septintokių Dovilės Dailidėnaitės, Indrės Masiukaitės ir Augustės Taučkelaitės rinkinys „Kas išsau-

gota senelių, tėvų ir vaikų užrašuose“ (LTR 7611). Moksleivės užrašė pusantro tūkstančio atminimų, apie tūkstantį sveikinimų, per šimtą tostų ir daug kitokios medžiagos.

Toliau buvo tvarkoma iš Jurgio Dovydaičio gauta medžiaga. Vieną tokių rinkinių sudaro tautosaka, užrašyta 1967–1978 m. Lukšiuose, Šakių rajone (LTR 7596). Iš įvairių pateikėjų surinkta daugiau kaip 570 dainuojamosios tautosakos kūrinių, apie 100 pasakojamosios ir 150 smulkiosios tautosakos vienetų. Šilutės rajone – Rusnėje ir Kavolių kaime – šis tautosakos rinkėjas 1972–1980 m. užrašė per 500 dainuojamosios, 400 pasakojamosios, 110 smulkiosios tautosakos vienetų (LTR 7597). Įdomu, kad į magnetinę juostą įrašyta ir skambinimo cimbolais pavyzdžių. Trečiasis rinkinys – Biržų krašto dainininkės Eleonoros Balčiūnienės (Kaziliūnaitės) tautosakos pluoštas (LTR 7609). Pateikėja dainas užrašinėjo paskatinta J. Dovydaičio. Jos užrašyta daugiau kaip 300 dainų.

Kraštotyriminkas Jaunius Vylius įteikė pluoštą suvalkiečių tautosakos ir papročių (LTR 7610). Medžiaga rinkta Marijampolės ir Kauno rajonuose. Užrašytos 94 dainos, 76 pasakojamosios tautosakos pavyzdžiai.

Archyvą pasiekė 1992 m. vykusios Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto tautosakinės ekspedicijos medžiaga. Austė Nakiene ir Rita Repšienė parengė rinkinį „Saldutiškio ir Linkmenų apylinkių tautosaka“ (LTR 7593). Jame yra 15 dainų su melodijomis, 14 pasakojamosios, per 80 smulkiosios tautosakos pavyzdžių. Ada Seselskytė ir Algimantas Lapinskas į magnetinę juostą įrašė 149 dainas, 13 pasakų bei pasakojimų, 27 smulkiosios tautosakos kūrinius („Utenos rajono Saldutiškio apylinkių tautosaka“, LTR 7594). 1996 m. vykusioje Instituto tautosakinėje ekspedicijoje Trakų rajone Irena Žilienė užrašė pluoštą pasakojamosios tautosakos – sakmių, padavimų, pasakojimų („Trakų rajono Vievio ir Semeliškių tautosaka“, LTR 7595).

Pasipildė ir archyvo fototeka – 2007 metais suinventorinta daugiau kaip aštuoni šimtai nuotraukų iš tautosakos rinkinių.

Edmunda Rusteikienė